

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

zo 7. novembra 2013 *

„Smernica 2004/83/ES — Minimálne ustanovenia pre priznanie postavenia utečenca alebo osoby oprávnenej na doplnkovú ochranu — Článok 10 ods. 1 písm. d) — Príslušnosť k určitej sociálnej skupine — Sexuálna orientácia — Dôvod prenasledovania — Článok 9 ods. 1 — Pojem ‚činy prenasledovania‘ — Obava z prenasledovania na základe príslušnosti k určitej sociálnej skupine — Činy dostatočne vážne na odôvodnenie takej obavy — Právna úprava postihujúca homosexuálne činy — Článok 4 — Individuálne posúdenie skutočností a okolností“

V spojených veciach C-199/12 až C-201/12,

ktorých predmetom sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podané rozhodnutiami Raad van State (Holandsko) z 18. apríla 2012 a doručené Súdnemu dvoru 27. apríla 2012, ktoré súvisia s konaniami:

Minister voor Immigratie en Asiel

proti

X (C-199/12),

Y (C-200/12)

a

Z

proti

Minister voor Immigratie en Asiel (C-201/12),

za účasti:

Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (C-199/12 až C-201/12),

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory L. Bay Larsen (spravodajca), podpredseda Súdneho dvora K. Lenaerts, vykonávajúci funkciu sudcu štvrtej komory, sudcovia M. Safjan, J. Malenovský a A. Prechal,

generálna advokátka: E. Sharpston,

* Jazyk konania: holandčina.

tajomník: V. Tourrès, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 11. apríla 2013,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- X, v zastúpení: H. M. Pot a M. C. S. Huijbers, advocaten,
- Y, v zastúpení: J. M. Walls, advocaat,
- Z, v zastúpení: S. Sewnath a P. Brochet, advocaten, za právnej pomoci K. Monaghan a J. Grierson, barristers,
- Hoog Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen, v zastúpení: P. Moreau, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci M.-E. Demetriou, barrister,
- holandská vláda, v zastúpení: B. Koopman, C. S. Schillemans, C. Wissels a M. Noort, splnomocnené zástupkyne,
- nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze, N. Graf Vitzthum a A. Wiedmann, splnomocnení zástupcovia,
- grécka vláda, v zastúpení: G. Papagianni a M. Michelogiannaki, splnomocnené zástupkyne,
- francúzska vláda, v zastúpení: G. de Bergues a S. Menez, splnomocnení zástupcovia,
- vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: L. Christie, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci S. Lee, barrister,
- Európska komisia, v zastúpení: M. Condou-Durande a R. Troosters, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 11. júla 2013,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú výkladu článku 9 ods. 1 písm. a) smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 304, s. 12; Mim. vyd. 19/007, s. 96, ďalej len „smernica“) v spojení s jej článkom 9 ods. 2 písm. c) a článkom 10 ods. 1 písm. d) tej istej smernice.
- 2 Tieto návrhy boli podané vo veciach C-199/12 a C-200/12 v rámci sporov medzi, Minister voor Immigratie en Asiel (minister pre imigráciu a azyl, ďalej len „minister“) a odporcami X a Y, ktorí sú v uvedenom poradí štátnymi príslušníkmi Sierry Leone a Ugandy, a vo veci C-201/12, v rámci sporu medzi Z, štátnym príslušníkom Senegalu, a ministrom, ktoré sa týkajú zamietnutia ich žiadostí o získanie povolenia na prechodný pobyt (azyl) v Holandsku zo strany ministra.

Právny rámec

Medzinárodné právo

Dohovor o právnom postavení utečencov

- 3 Dohovor o právnom postavení utečencov, podpísaný v Ženeve 28. júla 1951, [*Zbierka zmlúv Spojených národov*, zv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)] nadobudol platnosť 22. apríla 1954. Bol doplnený Protokolom týkajúcim sa právneho postavenia utečencov, ktorý bol podpísaný v New Yorku 31. januára 1967 a nadobudol platnosť 4. októbra 1967 (ďalej len „Ženevský dohovor“).
- 4 Článok 1 časť A bod 2 prvý pododsek Ženevského dohovoru stanovuje, že pojem „utečenec“ sa vzťahuje na ktorúkoľvek osobu, ktorá „sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu; alebo na osobu bez štátneho občianstva, ktorá sa nachádza mimo štátu svojho doterajšieho obvyklého pobytu v dôsledku týchto udalostí a ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť“.

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

- 5 Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaný v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „EDLP“), vo svojom článku 8 s nadpisom „Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života“ stanovuje:

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinom, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.“

- 6 Článok 14 EDLP, nazvaný „Zákaz diskriminácie“, stanovuje:

„Užívanie práv a slobôd priznaných týmto Dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.“

- 7 Článok 15 EDLP s nadpisom „Odstúpenie vo výnimočných situáciách“ stanovuje:

„1. V prípade vojny alebo akéhokoľvek iného verejného ohrozenia štátnej existencie môže každá Vysoká zmluvná strana prijať opatrenia na odstúpenie od záväzkov ustanovených v tomto Dohovore v rozsahu prísne vyžadovanom naliehavosťou situácie, pokiaľ tieto opatrenia nebudú nezlučiteľné s ostatnými záväzkami podľa medzinárodného práva.

2. Podľa tohto ustanovenia nemožno odstúpiť od článku 2 [nazvaného ‚Právo na život‘], okrem úmrtí vyplývajúcich z dovolených vojnových činov, a článkov 3 [nazvaného ‚Zákaz mučenia‘], 4 (odsek 1) [nazvaného ‚Zákaz otroctva a nútenej práce‘] a 7 [nazvaného ‚Uloženie trestu výlučne na základe zákona‘].

...

Právo Únie

Charta základných práv Európskej únie

- 8 Práva, ktoré nemôžu byť predmetom žiadneho odstúpenia podľa článku 15 ods. 2 EDLP, sú uvedené v článkoch 2, 4, článku 5 ods. 1 a článku 49 ods. 1 a 2 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).

Smernica

- 9 Podľa odôvodnenia 3 smernice Ženevský dohovor poskytuje základný kameň pre medzinárodný právny režim na ochranu utečencov.
- 10 Ako vyplýva z odôvodnenia 10 smernice v spojení s článkom 6 ods. 1 ZEÚ, táto smernica rešpektuje práva, slobody a zásady uvedené v Charte. Snaží sa predovšetkým o zaistenie plného rešpektovania ľudskej dôstojnosti a práva na azyl žiadateľov o azyl na základe článkov 1 a 18 Charty.
- 11 Odôvodnenia 16 a 17 smernice stanovujú:
- „(16) Mali by sa stanoviť minimálne pravidlá pre definíciu a obsah postavenia utečenca s cieľom usmernenia príslušných vnútroštátnych orgánov členských štátov pri uplatňovaní Ženevského dohovoru.
- (17) Potrebne je zaviesť spoločné kritériá pre uznanie žiadateľov o azyl ako utečencov v zmysle článku 1 Ženevského dohovoru.“
- 12 Podľa článku 1 smernice je jej účelom stanoviť minimálne ustanovenia týkajúce sa jednak podmienok, ktoré musia štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátneho občianstva spĺňať, aby im bola priznaná medzinárodná ochrana, a jednak obsahu priznanej poskytovanej ochrany.
- 13 Podľa článku 2 písm. c) a k) smernice platia na účely tejto smernice tieto definície:
- „c) ‚utečenec‘ znamená štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý pre oprávnenej obave pred prenasledovaním z rasových, náboženských dôvodov, dôvodov štátnej príslušnosti, politických dôvodov, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu tejto krajiny...
- ...
- k) ‚krajina pôvodu‘ znamená krajinu alebo krajiny štátnej príslušnosti alebo pre osoby bez štátneho občianstva, krajinu posledného obvyklého pobytu.“
- 14 Článok 4 smernice definuje podmienky posúdenia skutočností a okolností a vo svojom odseku 3 stanovuje:

„Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu sa má vykonať na individuálnom základe a zahŕňa zohľadnenie:

- a) všetkých príslušných skutočností, pokiaľ sa týkajú krajiny pôvodu v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti; vrátane zákonov a nariadení krajiny pôvodu a spôsobu, ktorým sú uplatňované;

- b) príslušných vyhlásení a dokumentácie predloženej žiadateľom vrátane informácií o tom, či žiadateľ bol alebo môže byť predmetom prenasledovania...
- c) jednotlivého postavenia a osobných okolností žiadateľa, vrátane faktorov takýchto ako pôvod, pohlavie a vek, s cieľom posúdenia, či na základe osobných okolností žiadateľa, činy, ktorým bol alebo mohol byť žiadateľ vystavený, by predstavovali prenasledovanie...

...“

15 V zmysle článku 4 ods. 4 smernice skutočnosť, že žiadateľ už bol predmetom prenasledovania alebo priamych hrozieb takéhoto prenasledovania, je vážnou známkou oprávnenej obavy žiadateľa z prenasledovania, pokiaľ neexistujú primerané dôvody domnievať sa, že takéto prenasledovanie sa nebude opakovať.

16 Článok 9 smernice vo svojich odsekoch 1 a 2 definuje činy prenasledovania, keď uvádza:

„1. Činy prenasledovania v zmysle článku [1 časti A] Ženevského dohovoru musia:

- a) byť svojou povahou dostatočne vážne alebo opakované tak, aby predstavovali vážne porušovanie základných ľudských práv, najmä práv, pre ktoré nie je sa nevzťahuje výnimka podľa článku 15 odsek 2 [najmä práv, od ktorých sa nemožno odchýliť podľa článku 15 ods. 2 – *neoficiálny preklad*] [EDLP], alebo
- b) byť kumuláciou rôznych opatrení, vrátane porušovaní základných práv [ľudských práv – *neoficiálny preklad*], ktoré sú dostatočne vážne, pokiaľ ide o postihnutie [dostatočne vážne na to, aby postihovali – *neoficiálny preklad*] jednotlivca podobným spôsobom, ako je uvedené v písm. a).

2. Činy prenasledovania, ako je kvalifikované v odseku 1, môžu, *inter alia*, nadobúdať formu:

...

- c) stíhania alebo potrestania, ktoré je neúmerné alebo diskriminačné;

...“

17 Článok 9 ods. 3 smernice vyžaduje existenciu spojenia medzi dôvodmi prenasledovania uvedenými v článku 10 tejto smernice a týmito činmi prenasledovania.

18 Článok 10 smernice označený nadpisom „Dôvody prenasledovania“ stanovuje:

„1. Členské štáty zohľadnia nasledovné prvky pri posudzovaní dôvodov pre prenasledovanie:

...

- d) skupina sa považuje za tvoriacu určitú sociálnu skupinu najmä tam, kde:

- príslušníci tejto skupiny majú prirodzenú charakteristiku alebo spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť alebo zdieľajú charakteristiku alebo vieru, ktorá je taká základná pre identitu alebo vedomie [svedomie – *neoficiálny preklad*], že osoba by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla a
- skupina má jednoznačnú identitu [vlastnú identitu – *neoficiálny preklad*] v príslušnej krajine, pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti;

v závislosti od okolností v krajine pôvodu, určitá sociálna skupina môže zahŕňať skupinu vychádzajúcu zo spoločnej charakteristiky sexuálnej orientácie. Sexuálna orientácia sa nemôže chápať za zahŕňajúcu činy považované za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov. ...

...“

- 19 V súlade s článkom 13 smernice členský štát prizná postavenie utečenca žiadateľovi, ak ten spĺňa predovšetkým podmienky uvedené v článkoch 9 a 10 smernice.

Holandské právo

- 20 Článok 28 ods. 1 písm. a) zákona z roku 2000 o cudzincoch (Vreemdelingenwet 2000, Stb. 2000, č. 495,) splnomocňuje ministra, aby vyhovel žiadosti o udelenie „povolenia na prechodný pobyt“, aby ju zamietol alebo aby sa ňou nezaoberal.
- 21 Podľa článku 29 ods. 1 písm. a) uvedeného zákona z roku 2000 možno povolenie na prechodný pobyt, ktorého sa týka článok 28, udeliť cudzincovi, „ktorý je utečencom v zmysle [Ženevského] dohovoru“.
- 22 Usmernenia o vykonávaní zákona o cudzincoch z roku 2000, (Vreemdelingen-circulaire 2000), v ich znení účinnom v čase podania predmetných žiadostí v bode C2/2.10.2 uvádzali:

„V prípade žiadosti o azyl, v ktorej sú uvedené problémy z dôvodu sexuálnej orientácie žiadateľa o azyl, za určitých okolností možno prijať záver, že dotknutá osoba je utečencom v zmysle [Ženevského] dohovoru. ...

V prípade potrestania na základe trestnoprávneho ustanovenia, ktoré sa týka len homosexuálov, ide o čin prenasledovania. Je to tak napríklad v prípade, ak sú homosexualita alebo určité prejavy homosexuality trestné. Na to, aby bolo možné prijať záver, že dotknutá osoba má postavenie utečenca, treba, aby išlo o dostatočne závažné represívne opatrenie. Preto iba pokuta nebude obvyčajne postačovať na priznanie postavenia utečenca.

Samotná skutočnosť, že homosexualita alebo prejavy homosexuality sú v určitej krajine trestné, nie je automaticky dôvodom, aby sa homosexuál z tejto krajiny považoval za utečenca. Žiadateľ o azyl musí preukázať (pokiaľ je to možné na základe dokumentov), že on osobne má oprávnený dôvod na obavy z prenasledovania.

Od homosexuálov sa nežiada, aby v prípade návratu skrývali svoju orientáciu.

...“

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

- 23 X, Y a Z narodení v uvedenom poradí v rokoch 1987, 1990 a 1982 podali žiadosti o udelenie povolenia na prechodný pobyt (azyl) v Holandsku od 1. júla 2009, 27. apríla 2011 a 25. júla 2010.
- 24 Na podporu svojich žiadostí uviedli, že postavenie utečencov im má byť udelené z dôvodu, že majú oprávnené obavy z prenasledovania v ich krajine pôvodu z dôvodu ich homosexuality.
- 25 Tvrdili najmä, že z dôvodu ich sexuálnej orientácie boli rôznym spôsobom cieľom násilných reakcií zo strany ich rodín a ich okolia, alebo cieľom represíí zo strany štátnych orgánov ich krajín pôvodu.

- 26 Z návrhov na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že v krajinách pôvodu X, Y a Z, je homosexualita trestne stíhaná. V Sierre Leone (vec C-199/12) sa podľa článku 61 zákona z roku 1861 o trestných činoch proti osobám (Offences against the Person Act 1861) homosexuálne činy trestajú trestom odňatia slobody na 10 rokov až doživotie. V Ugande (vec C-200/12) sa podľa článku 145 Trestného zákona z roku 1950 (Penal Code Act 1950) osoba uznaná vinnou z trestného činu vymedzeného ako „pohlavný styk proti prirodzenosti“ potrestá odňatím slobody, kde maximálnou výmerou je doživotie. V Senegale (vec C-201/12) podľa článku 319 ods. 3 senegalského trestného zákona (Code Pénal) sa osoba uznaná vinnou zo spáchania určitých homosexuálnych činov potrestá odňatím slobody na jeden až päť rokov a peňažným trestom od 100 000 frankov CFA (BCEAO) (XOF) do 1 500 000 XOF (približne 150 až 2 000 eur).
- 27 Rozhodnutiami z 18. marca 2010, 10. mája 2011 a 12. januára 2011 minister odmietol udelenie povolenia na prechodný pobyt (azyl) pre X, Y a Z.
- 28 Podľa ministra hoci sexuálna orientácia uvedených žiadateľov bola hodnoverná, nepreukázali dostatočne skutočnosti a okolnosti, ktoré uvádzali, a preto nepreukázali, že po návrate do ich príslušných krajín pôvodu majú oprávnené obavy pred prenasledovaním z dôvodu ich príslušnosti k určitej sociálnej skupine.
- 29 Po zamietnutí ich žiadostí o povolenie na prechodný pobyt (azyl), X a Z podali žalobu na Rechtbank 's-Gravenhage (Okresný súd v Haagu). Y podal návrh na nariadenie predbežných opatrení na tom istom súde.
- 30 Rozsudkami vyhlásenými 23. novembra 2010 a 9. júna 2011 Rechtbank 's-Gravenhage vyhovel žalobe X a návrhu Y. Tento súd zastával názor, že hoci minister mal právo prijať záver, že údaje v žiadostiach X a Y neboli hodnoverné, v každej z týchto dvoch vecí nebolo dostatočne preukázané, či vzhľadom na kriminalizáciu homosexuálnych činov v dotknutých krajinách pôvodu, obavy X a Y, že budú prenasledovaní z dôvodu ich homosexuality, boli odôvodnené.
- 31 Rozsudkom z 15. augusta 2011 Rechtbank 's-Gravenhage zamietol žalobu, ktorú podal Z. Zastával názor, že nielenže minister mal právo prijať záver, že tvrdenia Z neboli hodnoverné, ale navyše z informácií a dokumentov, ktoré predložil Z, nevyplývalo, že v Senegale všeobecne existuje prenasledovanie homosexuálnych osôb.
- 32 Minister podal odvolanie na Raad van State (Štátna rada) proti dvom rozsudkom, ktoré zrušili rozhodnutia o zamietnutí žiadostí podaných X a Y.
- 33 Z podal odvolanie na ten istý súd proti rozsudku, ktorým sa nevyhovelo jeho žalobe proti rozhodnutiu ministra o zamietnutí jeho žiadosti.
- 34 Raad van State spresnila, že v troch konaniach vo veci samej sa odvolaním nespochybňuje ani sexuálna orientácia žiadateľov, ani skutočnosť, že údaje v týchto žiadostiach o azyl neboli hodnoverné.
- 35 Okrem toho spresnila, že minister najmä uviedol, že hoci od cudzincov v súlade s politikou, ktorá je zakotvená v časti C2/2.10.2 usmernení z roku 2000, neočakáva, že vo svojich príslušných krajinách pôvodu budú svoju sexuálnu orientáciu skrývať, neznamená to, že im nevyhnutne má byť umožnené, aby ju mohli prejavovať verejne tak ako v Holandsku.
- 36 Raad van State okrem toho poznamenala, že účastníci konania vo veci samej sa rozchádzajú v názore na otázku, v akom rozsahu je plnohodnotný život pri sexuálnej orientácii, ktorú majú X, Y a Z, chránený článkami 9 a 10 smernice.

37 Za týchto okolností Raad van State rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru v každom z konaní vo veci samej tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Tvoria cudzinci s homosexuálnou orientáciou určitú sociálnu skupinu v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice...?
2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku: aké prejavy homosexuality patria do pôsobnosti smernice a môže to, pokiaľ pre tieto prejavy dochádza k prenasledovaniu a sú splnené ostatné podmienky, viesť k priznaniu postavenia utečenca? Táto otázka pozostáva z troch podotázok:
 - a) Možno od cudzincov s homosexuálnou orientáciou očakávať, že vo svojich [príslušných] krajinách pôvodu budú svoju sexuálnu orientáciu pred každým skrývať, aby tak predišli prenasledovaniu?
 - b) V prípade zápornej odpovede na predchádzajúcu otázku: možno od cudzincov s homosexuálnou orientáciou očakávať, že budú pri prejavoch svojej sexuálnej orientácie vo svojej krajine pôvodu zdržanliví, aby tak predišli prenasledovaniu, a ak áno, v akom rozsahu? Možno v tejto súvislosti požadovať od homosexuálov väčšiu zdržanlivosť ako od heterosexuálov?
 - c) Pokiaľ v tejto súvislosti možno rozlišovať medzi prejavmi, ktoré sa týkajú podstaty sexuálnej orientácie, a takými, v prípade ktorých to tak nie je: Čo sa má rozumieť pod podstatou sexuálnej orientácie a ako ju možno určiť?
3. Predstavuje už samotná skutočnosť, že prejavy homosexuality sú podľa [zákona Sierry Leone o trestných činoch proti osobám z roku 1861 (vec C-199/12), Trestného zákona Ugandy [z roku 1950] (vec C-200/12) alebo Trestného zákona Senegalu (vec C-201/12)] trestné a hrozí za ne trest odňatia slobody, čin prenasledovania v zmysle článku 9 ods. 1 písm. a) v spojení s [článkom 9] ods. 2 písm. c) smernice? V prípade zápornej odpovede, za akých okolností je to tak?“

38 Uznesením predsedu Súdneho dvora z 19. júna 2012 boli veci C-199/12 až C-201/12 spojené na účely písomnej časti konania, ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku.

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

- 39 Z odôvodnení 3, 16 a 17 smernice vyplýva, že Ženevský dohovor predstavuje základný kameň medzinárodného právneho režimu ochrany utečencov a že ustanovenia tejto smernice, ktoré sa týkajú priznávania postavenia utečenca, ako aj obsahu tohto postavenia, boli prijaté s cieľom pomôcť príslušným orgánom členských štátov pri aplikácii tohto dohovoru, opierajúc sa o spoločné pojmy a kritériá (rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z, C-71/11 a C-99/11, bod 47, ako aj citovaná judikatúra).
- 40 Ustanovenia smernice je preto potrebné vykladať s ohľadom na jej celkovú štruktúru a jej cieľ pri súčasnom rešpektovaní Ženevského dohovoru a iných relevantných Zmlúv, na ktoré odkazuje článok 78 ods. 1 ZFEÚ. Pri tomto výklade je potrebné, ako vyplýva z odôvodnenia 10 tejto smernice, rešpektovať práva priznané Chartou (rozsudok z 19. decembra 2012, Abed El Karem El Kott a i., C-364/11, bod 43, ako aj citovaná judikatúra).

O prvej otázke

- 41 Svojou prvou otázkou položenou v každom z konaní vo veci samej sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 10 ods. 1 písm. d) smernice má vykladať tak, že na účely posúdenia dôvodov prenasledovania uvádzaných na podporu žiadosti o získanie postavenia utečenca, možno homosexuálov považovať za určitú sociálnu skupinu.
- 42 S cieľom odpovedať na túto otázku treba pripomenúť, že v zmysle článku 2 písm. c) smernice je utečencom najmä štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa nachádza mimo tejto krajiny, pre oprávnenú obavu pred prenasledovaním z rasových, náboženských alebo národnostných dôvodov, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a ktorý v dôsledku uvedených obáv nemôže prijať alebo odmieta ochranu tejto krajiny.
- 43 Dotknutý štátny príslušník teda musí mať pre pomery existujúce v jeho krajine pôvodu a správanie sa aktérov prenasledovania odôvodnenú obavu, že bude vystavený prenasledovaniu na základe aspoň jedného z piatich dôvodov uvedených v smernici a v Ženevskom dohovore, pričom jedným z týchto dôvodov je jeho „príslušnosť k určitej sociálnej skupine“.
- 44 Článok 10 ods. 1 smernice definuje, čo predstavuje určitú sociálnu skupinu, príslušnosť ku ktorej môže zakladať skutočnú obavu z prenasledovania.
- 45 Podľa znenia tejto definície sa skupina považuje za „určitú sociálnu skupinu“ najmä vtedy, ak sú splnené dve kumulatívne podmienky. Príslušníci tejto skupiny majú mať prirodzenú charakteristiku alebo spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť, alebo zdieľajú charakteristiku alebo vieru, ktorá je taká základná pre identitu alebo svedomie, že osoba by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla. Na druhej strane táto skupina má mať vlastnú identitu v príslušnej krajine, pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti.
- 46 Pokiaľ ide o prvú z uvedených podmienok, je nesporné, že sexuálna orientácia osoby predstavuje charakteristiku, ktorá je taká základná pre jej identitu, že by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla. Tento výklad potvrdzuje článok 10 ods. 1 písm. d) druhý pododsek smernice, z ktorého vyplýva, že v závislosti od okolností v krajine pôvodu môže určitá sociálna skupina zahŕňať skupinu vychádzajúcu zo spoločnej charakteristiky sexuálnej orientácie.
- 47 Druhá podmienka predpokladá, že v dotknutej krajine pôvodu má skupina, ktorej členovia majú rovnakú sexuálnu orientáciu, vlastnú identitu, pretože je okolitou spoločnosťou vnímaná ako odlišná.
- 48 V tejto súvislosti treba pripustiť, že existencia trestnoprávnej legislatívy, akou sú právne úpravy v každom z konaní vo veci samej, ktorá sa týka špecificky homosexuálnych osôb, umožňuje konštatovať, že tieto osoby predstavujú osobitnú skupinu, ktorá je okolitou spoločnosťou vnímaná ako odlišná.
- 49 Na prvú otázku položenú v každom z konaní vo veci samej teda treba odpovedať, že článok 10 ods. 1 písm. d) smernice sa má vykladať v tom zmysle, že existencia trestnoprávnej legislatívy, akou sú právne úpravy v každom z konaní vo veci samej, ktorá sa týka špecificky homosexuálnych osôb, umožňuje konštatovať, že tieto osoby treba považovať za určitú sociálnu skupinu.

O tretej otázke

- 50 Svojou treťou otázkou položenou v každom z konaní vo veci samej, ktorú treba preskúmať pred druhou otázkou, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 9 ods. 1 písm. a) smernice v spojení s jej článkom 9 ods. 2 písm. c) treba vykladať v tom zmysle, že samotná skutočnosť, že homosexuálne

činy sú trestné a táto ich trestnosť sa spája s trestom odňatia slobody predstavuje čin prenasledovania. V prípade zápornej odpovede chce uvedený súd vedieť, za akých okolností treba stanoviť kvalifikáciu činu ako činu prenasledovania.

- 51 S cieľom odpovedať na túto otázku treba pripomenúť, že článok 9 smernice definuje prvky, ktoré umožňujú považovať činy ako činy prenasledovania v zmysle článku 1 časti A Ženevského dohovoru. V tejto súvislosti článok 9 ods. 1 písm. a) smernice, na ktorý odkazuje vnútroštátny súd, spresňuje, že príslušné činy musia byť svojou povahou dostatočne vážne alebo opakované tak, aby predstavovali vážne porušovanie základných ľudských práv, najmä absolútnych práv, od ktorých sa nemožno odchýliť podľa článku 15 ods. 2 EDLP.
- 52 Okrem toho článok 9 ods. 1 písm. b) smernice spresňuje, že kumuláciu rôznych opatrení, vrátane porušovaní ľudských práv, ktoré sú dostatočne vážne na to, aby postihovali jednotlivca podobným spôsobom, ako je uvedené v článku 9 ods. 1 písm. a) smernice, treba tiež považovať za prenasledovanie.
- 53 Z týchto ustanovení vyplýva, že na to, aby porušovanie základných práv predstavovalo prenasledovanie v zmysle článku 1 časti A Ženevského dohovoru, musí dosiahnuť určitý stupeň závažnosti. Akékoľvek porušenie základných práv homosexuálneho žiadateľa o azyl teda nevyhnutne nedosiahne túto úroveň závažnosti.
- 54 V tejto súvislosti treba hneď na úvod konštatovať, že základné práva spojené špecificky so sexuálnou orientáciou, ktorých sa týka každé z konaní vo veci samej, ako je právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, chránené článkom 8 EDLP, ktorému zodpovedá článok 7 Charty prípadne v spojení s článkom 14 EDLP, ktorým sa inšpiruje článok 21 ods. 1 Charty, sa neuvádzajú medzi základnými ľudskými právami od ktorých sa nemožno odchýliť.
- 55 Za týchto okolností samotnú existenciu právnej úpravy trestajúcej homosexuálne činy nemožno považovať za čin, ktorý postihuje žiadateľa tak významne, že dosahuje úroveň závažnosti potrebnú na konštatovanie, že táto kriminalizácia predstavuje prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 smernice.
- 56 Naopak trest odňatia slobody uvedený v legislatívnom ustanovení, ktoré tak ako legislatívne ustanovenia sporné v konaniach vo veci samej, trestá homosexuálne činy, môže sám osebe predstavovať čin prenasledovania v zmysle článku 9 ods. 1 smernice, pokiaľ by v krajine pôvodu, ktorá prijala takúto legislatívu, bol skutočne uplatňovaný.
- 57 Takýto trest totiž porušuje článok 8 EDLP, ktorému zodpovedá článok 7 Charty, a predstavuje potrestanie, ktoré je neúmerne alebo diskriminačné, v zmysle článku 9 ods. 2 písm. c) smernice.
- 58 Za týchto podmienok, keď žiadateľ o azyl uplatňuje, ako to je v každom z konaní vo veci samej, existenciu legislatívy kriminalizujúcej homosexuálne činy vo svojej krajine pôvodu, vnútroštátnym orgánom príslúcha vykonať v rámci svojho posúdenia skutočností a okolností podľa článku 4 smernice preskúmanie všetkých relevantných skutočností týkajúcich sa krajiny pôvodu, vrátane zákonov a nariadení krajiny pôvodu a spôsobu, akým sa uplatňujú, ako to uvádza článok 4 ods. 3 písm. a) smernice.
- 59 V rámci tohto preskúmania uvedeným orgánom príslúcha najmä určiť, či sa v krajine pôvodu žiadateľa trest odňatia slobody stanovený takouto legislatívou v praxi uplatňuje.
- 60 Vnútroštátnym orgánom príslúcha práve s prihliadnutím na tieto údaje rozhodnúť, či treba konštatovať, že žiadateľ sa odôvodnene obáva, že po návrate do svojej krajiny pôvodu bude opäť prenasledovaný v zmysle článku 2 písm. c) smernice v spojení s jej článkom 9 ods. 3.

- 61 Vzhľadom na tieto úvahy treba na tretiu otázku položenú v každom z konaní vo veci samej odpovedať, že článok 9 ods. 1 smernice v spojení s jej článkom 9 ods. 2 písm. c) sa má vykladať v tom zmysle, že samotná kriminalizácia homosexuálnych činov ako taká nepredstavuje čin prenasledovania. Naopak trest odňatia slobody, ktorým sa trestajú homosexuálne činy a ktorý sa skutočne uplatňuje v krajine pôvodu, ktorá prijala takúto legislatívu, treba považovať za neúmerné alebo diskriminačné potrestanie, a teda predstavuje čin prenasledovania.

O druhej otázke

Úvodné pripomienky

- 62 Svojou druhou otázkou položenou v každom z konaní vo veci samej sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či za predpokladu, že homosexuálneho žiadateľa treba považovať za príslušníka určitej sociálnej skupiny, treba na účely článku 10 ods. 1 písm. d) smernice rozlišovať medzi homosexuálnymi činmi, ktoré patria do pôsobnosti smernice, a homosexuálnymi činmi, ktoré tam nepatria, a teda nemôžu zakladať udelenie postavenia utečenca.
- 63 S cieľom odpovedať na túto otázku, ktorú vnútroštátny súd rozdelil na viacero podotázok, treba poznamenať, že táto otázka sa týka situácie, keď, ako je to v konaniach vo veci samej, žiadateľ nepreukázal, že už bol prenasledovaný alebo je vystavený priamej hrozbe takéhoto prenasledovania z dôvodu svojej príslušnosti k určitej sociálnej skupine, ktorej členovia majú rovnakú sexuálnu orientáciu.
- 64 Neexistencia takého vážneho dôkazu o oprávnených obavách žiadateľov v zmysle článku 4 ods. 4 smernice vysvetľuje potrebu vnútroštátneho súdu vedieť, v akom rozsahu by mohlo byť prípustné požadovať, aby, keď žiadateľ nemôže odôvodniť svoje obavy prenasledovaním, ktoré už utrpel z dôvodu príslušnosti k uvedenej skupine, po návrate do svojej krajiny pôvodu pokračoval v predchádzaní nebezpečenstvu prenasledovania skrývaním svojej homosexuality, alebo aspoň sa zdržiaval prejavov svojej sexuálnej orientácie.

O druhej otázke písm. a) a b)

- 65 Svojou druhou otázkou písm. a) a b) položenou v každom z konaní vo veci samej, ktoré treba skúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 10 ods. 1 písm. d) smernice v spojení s jej článkom 2 písm. c) treba vykladať tak, že nie je primerané očakávať, že žiadateľ o azyl s cieľom predísť prenasledovaniu skryje vo svojej krajine pôvodu svoju homosexualitu, alebo bude zdržanlivý v prejavovaní tejto sexuálnej orientácie. Okrem toho uvedený súd chce prípadne vedieť, či táto zdržanlivosť má byť väčšia než zdržanlivosť osoby s heterosexuálnou orientáciou.
- 66 V tejto súvislosti treba najprv spresniť, že podľa znenia článku 10 ods. 1 písm. d) smernice sexuálna orientácia sa nemôže chápať za zahrňajúcu činy považované za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov.
- 67 Okrem týchto činov považovaných za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov nič v znení uvedeného článku 10 ods. 1 písm. d) neuvádza, že normotvorca Únie zamýšľal vylúčiť určité iné druhy činov alebo prejavov spojených so sexuálnou orientáciou z pôsobnosti tohto ustanovenia.
- 68 Článok 10 ods. 1 písm. d) smernice neuvádza obmedzenia týkajúce sa prístupu, ktorý by príslušníci určitej sociálnej skupiny mohli prijať vo vzťahu k ich identite alebo správaniu, ktoré by patrilo alebo nepatrilo do pojmu sexuálna orientácia na účely tohto ustanovenia.

- 69 Samotná skutočnosť, že z článku 10 ods. 1 písm. b) smernice výslovne vyplýva, že pojem náboženstvo zahŕňa tiež účasť na bohoslužbách v súkromí alebo na verejnosti, neumožňuje prijať záver, že pojem sexuálna orientácia, na ktorý odkazuje článok 10 ods. 1 písm. d) tejto smernice, má pokrývať len činy, ktoré sa spájajú so sférou súkromného života dotknutej osoby, a nie aj s jej životom na verejnosti.
- 70 V tejto súvislosti treba konštatovať, že požadovať od členov určitej sociálnej skupiny s rovnakou sexuálnou orientáciou, aby skrývali túto orientáciu, je v rozpore so samotným uznaním charakteristiky, ktorá je taká základná pre identitu, že dotknuté osoby by nemali byť nútené, aby sa jej zriekli.
- 71 Nie je teda možné očakávať, že žiadateľ o azyl s cieľom predísť prenasledovaniu skryje vo svojej krajine pôvodu svoju homosexualitu.
- 72 Pokiaľ ide o zdržanlivosť, s ktorou by sa osoba mala správať, príslušné orgány sa pri posudzovaní oprávnenosti obáv žiadateľa z prenasledovania v režime smernice snažia zistiť, či zistené okolnosti predstavujú takú hrozbu, že dotknutá osoba sa môže vzhľadom na svoju individuálnu situáciu odôvodnene obávať, že bude skutočne vystavená činom prenasledovania, alebo nie (pozri v tomto zmysle rozsudok Y a Z, už citovaný, bod 76).
- 73 Toto posúdenie závažnosti rizika, ktoré je v každom prípade potrebné vykonať opatrne a obozretne (rozsudok z 2. marca 2010, Salahadin Abdulla a i., C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, Zb. s. I-1493, bod 90), spočíva výlučne na konkrétnom zhodnotení skutočností a okolností v súlade s pravidlami uvedenými najmä v článku 4 smernice (rozsudok Y a Z, už citovaný, bod 77).
- 74 Zo žiadneho z týchto pravidiel nevyplýva, že pri posudzovaní závažnosti rizika skutočného vystavenia činom prenasledovania v určitom kontexte je potrebné zohľadniť možnosť, ktorú má žiadateľ, vyhnúť sa riziku prenasledovania najmä tým, že sa bude zdržiavať prejavov sexuálnej orientácie, ktorú má ako člen určitej sociálnej skupiny (pozri analogicky rozsudok Y a Z, už citovaný, bod 78).
- 75 Z toho vyplýva, že dotknutej osobe treba priznať postavenie utečenca v súlade s článkom 13 smernice, ak je preukázané, že po návrate do svojej krajiny pôvodu by ho jeho homosexualita vystavila skutočnému nebezpečenstvu prenasledovania v zmysle článku 9 ods. 1 smernice. Skutočnosť, že tomuto nebezpečenstvu by sa mohol vyhnúť tým, že by sa zdržiaval prejavov svojej sexuálnej orientácie vo väčšom rozsahu než heterosexuálna osoba, netreba v tejto súvislosti zohľadňovať.
- 76 Vzhľadom na tieto úvahy na druhú otázku písm. a) a b) položenú v každom z troch konaní vo veci samej treba odpovedať, že článok 10 ods. 1 písm. d) smernice v spojení s jej článkom 2 písm. c) sa má vykladať v tom zmysle, že iba homosexuálne činy považované za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov sú vylúčené z jej pôsobnosti. Pri posudzovaní žiadosti o získanie postavenia utečenca príslušné orgány nemôžu primerane očakávať, že na predídenie nebezpečenstvu prenasledovania žiadateľ o azyl skryje vo svojej krajine pôvodu svoju homosexualitu, alebo bude zdržanlivý v prejavovaní svojej sexuálnej orientácie.
- O druhej otázke písm. c)
- 77 Vzhľadom na odpoveď na druhú otázku písm. a) a b) nie je potrebné odpovedať na druhú otázku písm. c).
- 78 Napriek tomu treba pripomenúť, že na určenie, aké sú činy, ktoré možno považovať za prenasledovanie v zmysle článku 9 ods. 1 smernice, nie je relevantné rozlišovať medzi činmi, ktoré zasahujú do samotnej podstaty prejavu sexuálnej orientácie, pokiaľ by ju bolo možné identifikovať, a činmi, ktoré sa tejto údajnej podstaty nedotýkajú (pozri analogicky rozsudok Y a Z, už citovaný, bod 72).

O trovách

- 79 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

1. Článok 10 ods. 1 písm. d) smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany sa má vykladať v tom zmysle, že existencia trestnoprávnej legislatívy, akou sú právne úpravy v každom z konaní vo veci samej, ktorá sa týka špecificky homosexuálnych osôb, umožňuje konštatovať, že tieto osoby treba považovať za určitú sociálnu skupinu.
2. Článok 9 ods. 1 smernice 2004/83 v spojení s jej článkom 9 ods. 2 písm. c) sa má vykladať v tom zmysle, že samotná kriminalizácia homosexuálnych činov ako taká nepredstavuje čin prenasledovania. Naopak trest odňatia slobody, ktorým sa trestajú homosexuálne činy a ktorý sa skutočne uplatňuje v krajine pôvodu, ktorá prijala takúto legislatívu, treba považovať za neúmerné alebo diskriminačné potrestanie, a teda predstavuje čin prenasledovania.
3. Článok 10 ods. 1 písm. d) smernice 2004/83 v spojení s jej článkom 2 písm. c) sa má vykladať v tom zmysle, že iba homosexuálne činy považované za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov sú vylúčené z jej pôsobnosti. Pri posudzovaní žiadosti o získanie postavenia utečenca príslušné orgány nemôžu primerane očakávať, že na predídenie nebezpečenstvu prenasledovania žiadateľ o azyl skryje vo svojej krajine pôvodu svoju homosexualitu, alebo bude zdržanlivý v prejavovaní svojej sexuálnej orientácie.

Podpisy